

Г. М. Савранська,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління при Президентові України

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА"

G. Savranska,
Postgraduate student of division of European integration and globalization and management of national security
of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

COMPARATIVE ANALYSIS OF MODERN APPROACHES TO THE DEFINITION OF CONCEPTION "SOCIAL SECURITY"

У статті доведено, що трактування сутності та змісту поняття "соціальна безпека", які зустрічаються у науковій літературі та офіційних документах, що регламентують діяльність держави у сфері забезпечення соціальної безпеки України, досить неоднозначні. На основі результатів аналізу існуючих визначень соціальної безпеки автором виокремлено шість підходів до визначення цього поняття: офіційний, аксіологічний, натуралістичний, системнодіяльнісний, організаційний та інституціональний. Порівняльний аналіз зазначених підходів дозволяє зробити висновок про те, що найбільш універсальним і логічно обгрунтованим варто вважати інституціональний підхід, оскільки саме інституціональне розуміння соціальної безпеки фактично включає в себе інші трактування і дозволяє зняти притаманні їм недоліки та протиріччя.

The article proved that the interpretation of the essence and content of the conception "social security" that are found in the scientific literature and official documents governing the activities of the State in ensuring social security for Ukraine, rather ambiguous. Based on the results of analysis of existing definitions of social security the author has singled out six approaches to the definition of the conception: official, axiological, naturalistic, systemnodiyalnisnyy, organizational and institutional. The comparative analysis of these approaches leads to the conclusion that the most universal and logically justified should be considered the institutional approach, just as the institutional understanding of the social security actually includes inside the other interpretations and allows removing the inherent flaws and contradictions.

Ключові слова: соціальна безпека, державне управління соціальною безпекою, підходи щодо визначення поняття "соціальна безпека".

Key words: social security, public administration, to social security, approaches to the definition of the conception of "social security".

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Сьогодні Україна ввійшла у тривалу і масштабну соціальну кризу, яка характеризується низьким рівнем життя населення, високим рівнем соціальної напруженості, низьким рівнем довіри до влади. За таких умов,

що склалася, істотно зростає роль теоретичного обгрунтування політики національної безпеки України, що й визначає необхідність осмислення системи понять національної безпеки, "ревізії" існуючих уявлень відносно сутності, змісту, структури, форми прояву, причин виникнення та шляхів вирішення проблем соціальної

безпеки. Нині категоріально-понятійний апарат, що застосовується у сфері забезпечення соціальної безпеки, перебуває на стадії динамічного розвитку разом з розвитком цієї сфери, теорій національної безпеки та державного управління. Його розробка, офіційне визнання та наступна імплементація — одна з головних проблем цього розвитку.

Ця обставина й визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження концептуальних засад, сутності та змісту державного управління соціальною безпекою України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій [1; 17] можна дійти висновку, що проблеми забезпечення соціальної безпеки стали об'єктом досліджень філософів, політологів, соціологів, фахівців державного управління. Разом з тим залишаються не достатньо вивченими актуальні проблеми державного управління соціальною безпекою в умовах трансформацій українського суспільства, відсутній комплексний аналіз феномену соціальної безпеки.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

До проблем, що стосуються безпосередньо розробки категоріально-понятійного апарату державного управління соціальною безпекою належать: неузгодженість і в окремих випадках суперечливість формулювань одних і тих самих термінів, понять, визначень, викладених у різних документах чинної нормативно-правової бази з питань національної безпеки; використання офіційно не визначених термінів, понять, дефініцій; відставання розробки та впровадження категоріально-понятійного апарату від потреб системи забезпечення національної безпеки; нечіткість та неоднозначність окремих визначень; відсутність системності та координованості дій щодо формулювання та застосування категоріально-понятійного апарату в офіційних документах та ін. Зазначені проблеми стримують розробку і впровадження сучасних методів, моделей, методик управління в державне управління соціальною безпекою, не сприяють підвищенню його ефективності.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є порівняльний аналіз сучасних підходів до визначення поняття соціальної безпеки в офіційному та науковому дискурсах України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Пізнавальний процес забезпечення соціальної безпеки не може відбуватися без осмислення системи понять зазначеної проблематики державного управління. Наявні розбіжності у вживанні понять і термінів, їх нез'ясованість, відсутність їхнього розмежування за обсягом та значенням як у наукових дослідженнях, так і у правових актах, свідчать про те, що осмислення соціального буття з його багатогранними проявами та наслідка-

ми не отримало ще належної уваги. Наукова концепція соціальної безпеки — це понятійна система, яка є відкритою для поступового збагачення термінологічного змісту та емпіричних даних, впровадження нових наукових понять.

Наявна так звана "піраміда концептів" щодо процесів забезпечення соціальної безпеки. На вершині піраміди міститься поняття соціальна сфера, дещо нижче — соціальні процеси, а внизу, на уявній площині основи піраміди, розташовуються базисні поняття та терміни, що стосуються соціальної безпеки. Така піраміда є найбільш вдалою для концептуальної розробки та вивчення поняття "соціальна безпека", оскільки вона є складовою частиною явища соціальні процеси.

Вперше термін "соціальна безпека" задекларовано у Всесвітній Соціальній Декларації (1995 р.), ратифікованій на Всесвітній конференції з соціального розвитку (Австрія) [1, с. 6]. В ній сформульовано основні принципи соціальних аспектів сталого розвитку, які торкаються проблеми забезпечення соціальної безпеки в світі (участь громадянського суспільства у визначенні принципів функціонування та добробуту суспільства; інтеграція демографічного аспекту в економічні стратегії суспільного розвитку та підвищення якості життя; вироблення взаємовигідних принципів соціального розвитку; забезпечення засад державної політики щодо дотримання прав людини та безпеки її життєдіяльності).

Зазначимо, що у науковій літературі та політичній практиці категорія "соціальна безпека" почала формуватися з кінця 90-х років ХХ сторіччя [2]. Уже тоді це поняття вмещало у собі цілий комплекс факторів, що визначають головні компоненти існування людини (біологічну, фізичну, психологічну, матеріальну), тим самим визначаючи поняття якості життя. Однак, попри існування низки наукових досліджень, однозначного визначення поняття "соціальна безпека" не існує.

Концептуальну основу сучасного розуміння сутності соціальної безпеки в нормативно-правовій базі України започатковано у 1990 році Декларацією про державний суверенітет України, де вона визначалася як стан гарантованої правової та інституціональної захищеності життєво важливих соціальних інтересів як особи, так і суспільства від зовнішніх та внутрішніх загроз [18, с. 7—10], а також у ст. 13 Конституції України де зазначено про забезпечення державою соціальної спрямованості економіки [18, с. 15].

Проблема соціальної безпеки цікавить сьогодні багатьох вчених світу, стрімко набуває все більшої актуальності серед політиків, економістів, соціологів. У західній економічній літературі найбільшого поширення отримала думка, що соціальна безпека — це найвищий рівень системи соціального захисту, яка забезпечує її універсальність і загальний доступ населенню [1, с. 6]. Проте не можна погодитись з таким визначенням, оскільки це робить поняття "соціальна безпека" та "соціальний захист" тотожними.

Багато людей ще й нині не сприймають термін "соціальний захист" щодо населення загалом, вважаючи, що він стосується лише найбідніших верств населення. При цьому дедалі частіше соціальний захист

Таблиця 1. Дефініція "соціальна безпека" у трактуванні вітчизняних науковців у рамках аксіологічного підходу

Автор	Зміст дефініції
В. Скуратівський [6, с. 654]	стан життєдіяльності людини та суспільства, що характеризується сформованою, сталою соціальною системою забезпечення соціальних умов діяльності особистості, її соціальної захищеності, стійкістю щодо впливу чинників, які підвищують соціальний ризик
М. Шевченко, В. Єфімова [8, с. 137]	стан життєдіяльності людини в суспільстві, що характеризується стійкістю щодо впливу тих факторів, які створюють загрозу падіння рівня і якості життя
О. Осауленко, О. Новіков, О. Амоша та ін. [9, с. 300]	захист прав і свобод людини, духовних і матеріальних цінностей суспільства
О. Білорус [10, с. 543-544]	надійна захищеність життєвоважливих інтересів соціальних суб'єктів макро- та мікрорівнів, збереження і розвиток людського потенціалу, підтримка ефективного стимулювання діяльності людей, систем їхньої соціалізації та життєзабезпечення, невмирущих цінностей, моральності

Таблиця 2. Дефініція "соціальна безпека" у трактуванні вітчизняних науковців у рамках натуралістичного підходу

Автор	Зміст дефініції
О. Пучков [12, с. 38]	стан захищеності соціальних інтересів особи і суспільства від впливаючих на них загроз національній безпеці
С. Бандур, Т. Заяць, В. Куценко та ін. [13, с. 30]	стан гарантованої правової та інституціональної захищеності життєво важливих інтересів особи і суспільства від зовнішніх та внутрішніх загроз
І. Гнибіденко, А. Колот, В. Роговий [4, с. 20]	стан захищеності соціальних інтересів особи, суспільства, держави від впливу загроз національній безпеці
Л. Шевченко, О. Гриценко, Т. Камінська та ін. [14, с. 41]	стан та можливість реалізації соціальних інтересів особистості, суспільства, держави, рівень їх захищеності від загроз та небезпек руйнування та розвитку людського потенціалу
В. Грубов [5, с. 250]	стан соціальної стабільності та спроможності протистояти соціальним загрозам

передбачає комплекс заходів, спрямованих на створення безпечного соціального середовища людини. Слід зазначити, що зазвичай соціальна безпека розглядається не тільки стосовно окремої особи, соціальної групи, але й суспільства загалом. Вона є складовою національної безпеки, що визначає стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також від загрози соціальним інтересам [3; 4].

З поняттям соціальної безпеки як складової національної безпеки узгоджується і мета соціального захисту — підтримання стабільності у суспільстві, тобто попередження соціальної напруженості, що виникає у зв'язку з майновою, расовою, культурною, соціальною нерівністю, виявляється у страйках, актах громадянської непокорності, сутичках між окремими групами населення [5, с. 250].

У більш широкому розумінні соціальна безпека включає в себе не лише питання матеріальної підтримки громадян та попередження злиденності, а й питання збереження соціальної перспективи всіх верств населення.

В основу формування змісту поняття "соціальна безпека" необхідно ставити національні соціальні інтереси, які б відображали фундаментальні цінності і прагнення діяльності, а також цивілізовані шляхи створення таких умов й засоби задоволення соціальних потреб громадян України. Для оцінки рівня соціальної безпеки деякі науковці вводять таке поняття, як соціальний (соціально-політичний) ризик, визначаючи його як ймовірність небажаних соціально-політичних ускладнень внаслідок прийняття (чи неприйняття) тих чи інших державних заходів [1; 6, с. 654].

В офіційному дискурсі України поняття "соціальна безпека" вперше було визначено у "Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України" (2007). У Методиці соціальна безпека визначалася, як стан розвитку

держави, при якому держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз [19]. В "Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" (2013) соціальна безпека вже визначається як стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни [20]. Тобто ні в Законі України "Про основи національної безпеки України" [18, с. 49—60], ні в Стратегії національної безпеки України [21] поняття "соціальна безпека" нормативно не визначено.

Отже, в контексті офіційного підходу соціальна безпека визначається як стан розвитку держави, при якому держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

У вітчизняному науковому дискурсі можна виокремити наступні підходи щодо визначення поняття "соціальна безпека": аксіологічний, натуралістичний, системнодіяльнісний, організаційний та інституціональний.

У визначенні безпеки з позиції аксіологічного підходу смисловий акцент робиться на самоцінності соціальних процесів, існуванні автономних, екзистенціальних соціальних цілей [7].

Трактування вітчизняними науковцями сутності поняття "соціальна безпека" в рамках аксіологічного підходу наведено у таблиці 1.

Варто зазначити, що прибічники натуралістичного підходу у визначенні безпеки акцентують увагу на стані захищеності соціальних інтересів особи, суспільства, держави від впливу загроз [11, с. 51].

Трактування вітчизняними науковцями сутності поняття "соціальна безпека" в рамках системнодіяльнісного підходу наведено у таблиці 2.

Таблиця 3. Дефініція "соціальна безпека" у трактуванні вітчизняних науковців у рамках системнодіяльного підходу

Автор	Зміст дефініції
А. Мазаракі, О. Корольчук, Т. Мельник та ін. [3, с. 50]	матеріальна підтримка громадян та попередження злиденності, збереження соціальної перспективи всіх верств населення
В. Гошовська [15, с. 25]	забезпечення офіційно встановлених соціальних нормативів, що визначають якісний рівень життя людини і суспільства, захист життя, фізичного і психічного здоров'я людей
Е. Лібанова, В. Скуратівський, О. Палій [16, с. 160]	результат реалізації політики соціального захисту, стан захищеності від загроз соціальним інтересам

Прибічники системнодіяльного підходу у визначенні безпеки акцентують увагу на збереженні стабільності та нормального функціонування системи (країни, держави, суспільства як соціальної системи) в умовах деструктивного впливу на соціальну сферу [11, с. 70].

Розглянемо визначення поняття "соціальна безпека" в рамках системнодіяльного підходу. Так, наприклад, В. Гошовська вважає, що соціальний захист, соціальна безпека, з одного боку, і соціальний розвиток, соціальні відносини органічно поєднані — з іншого: без розвинених соціальних відносин не може бути стабільної соціальної безпеки людини, суспільства, а соціальна безпека значною мірою зумовлює розвиненість, зрілість процесів соціального, суспільного розвитку [15].

Зазначимо, що досягнення стану соціальної безпеки не передбачає повну ліквідацію усіх загроз, оскільки вони постійно породжуються діалектикою розвитку суспільства. Очевидно тому автори статті "Людський розвиток: від ідеї до державної стратегії" тлумачать соціальну безпеку як результат ефективної соціальної політики, яка має застерігати суспільство від соціальних вибухів, відкритих і прихованих виявів громадської непокори та інших конфліктних ситуацій, сприяти підвищенню конкурентноздатності українського працівника за європейськими та світовими стандартами, виділяють її як важливу складову системи національної безпеки [16, с. 160].

Трактування вітчизняними науковцями сутності поняття "соціальна безпека" в рамках системнодіяльного підходу наведено у таблиці 3.

У рамках організаційного підходу система безпеки розглядається передусім як організаційна система, тобто система яка створена людьми для досягнення певних цілей [11, с. 93—94].

Розкриваючи сутність соціальної безпеки людини, Л. Весельська пропонує одним із базових понять розглядати соціальні інтереси. Відтак, соціальна безпека людини, на її думку, це певний стан її життєдіяльності, убезпечений комплексом організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на реалізацію соціальних інтересів, формування сприятливої демографічної ситуації, збереження генофонду держави і трансформацію трудових ресурсів відповідно до ринкових вимог [1].

У рамках інституціонального підходу безпека розглядається передусім як результат функціонування соціального інституту соціального партнерства [22, с. 58—60]. На думку О. Афоніної, саме соціальне партнерство є свого роду основою становлення соціаль-

них відносин — неконфронтаційного, демократичного типу як механізму забезпечення соціальної безпеки у суспільстві. Під соціальною безпекою вона пропонує розуміти стан захищеності людини, сім'ї, народу; їх цілей, ідеалів, цінностей і традицій, способу та рівню життя і культури; стійке необхідне і достатнє заохочення і розвиток права і обов'язків людини і основних свобод для всіх, без відмінності раси, статі, мови і релігії [17].

О. Афоніна зазначає, що соціальне партнерство повинне базуватися на принципах взаємної відповідальності бізнесу, держави і людини, а саме:

- принципі всеосяжності, в якому може бути досягнута узгоджена діяльність неурядових організацій, державних структур, окремих громадян;

- принципі рівноправного партнерства всіх учасників єдиного і неподільного простору соціальної безпеки без просторів з різними рівнями безпеки;

- принципі солідарності, тобто практичний вираз конкретної гуманності, співчуття, інтернаціоналізму до обездолених та принижених, позбавлених можливості забезпечити гідний рівень власного добробуту;

- принципі прозорості, тобто відвертість, прозорість будь-якої діяльності для безпеки людини, сім'ї і народу. Варто додати, що цей принцип став актуальним і "увійшов" до наукового обороту на основі феномена "будівництво миру".

Для потреб нашого дослідження проблем державного управління соціальним партнерством у контексті забезпечення соціальної безпеки України будемо використовувати поняття "соціальна безпека" запропоноване О. Афоніною.

ВИСНОВКИ

1. Трактування сутності та змісту поняття "соціальна безпека", які зустрічаються у офіційних документах, що регламентують діяльність держави у сфері забезпечення соціальної безпеки України, науковій літературі, досить неоднозначні. Ретельний аналіз існуючих визначень соціальної безпеки дозволив автору констатувати, що найбільш поширеними є шість підходів до визначення цього поняття: офіційний, аксіологічний, натуралістичний, системнодіяльний, організаційний та інституціональний.

2. У контексті офіційного підходу соціальна безпека визначається як стан розвитку держави, при якому держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. У визначенні соціальної безпеки з позиції аксіологічного підходу смисловий акцент робиться на самоцінності соціаль-

них процесів, існуванні автономних, екзистенціальних соціальних цілей. Прибічники натуралістичного підходу у визначенні соціальної безпеки акцентують увагу на стані захищеності соціальних інтересів особи, суспільства, держави від впливу загроз. Прибічники системнодіяльнісного підходу у визначенні соціальної безпеки акцентують увагу на збереженні стабільності та нормального функціонування системи (країни, держави, суспільства як соціальної системи) в умовах деструктивного впливу на соціальну сферу. В рамках організаційного підходу соціальна безпека розглядається передусім як процес функціонування організаційної системи задля досягнення певних цілей суспільного розвитку. В рамках інституціонального підходу безпека розглядається передусім як результат функціонування соціального інституту соціального партнерства, що є основою становлення соціальних відносин — неконфронтаційного, демократичного типу як механізму забезпечення соціальної безпеки у суспільстві.

3. Порівняльний аналіз зазначених підходів дозволяє зробити висновок про те, що найбільш універсальним і логічно обґрунтованим варто вважати все ж таки інституціональний підхід. Інституціональне розуміння соціальної безпеки фактично включає в себе інші трактування і дозволяє зняти притаманні їм недоліки та протиріччя.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в уточненні статусу та змісту понять проблематики забезпечення соціальної безпеки в категоріальній сітці теорії державного управління.

Література:

1. Весельська Л.А. Механізми державного регулювання соціальної безпеки в Україні [Текст]: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Л.А. Весельська. Національна академія державного управління при Президентові України — К., 2011. — 20 с.
2. Социальное измерение европейской интеграции / Кол. авт. А.Е. Бурехзон, Н.Ю. Кузнецова, М.Т. Курган и др. — М.: Изд-во "Аксиом", 2010. — 288 с.
3. Економічна безпека України в умовах глобальних викликів [текст]: [монографія] / А.А. Мазаракі, О.П. Корольчук, Т.М. Мельник та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. — К.: КНТЕУ, 2010. — 718 с.
4. Соціальна безпека: теорія та українська практика [текст]: [монографія] / І.Ф. Гнибіденко, А.М. Колот, О.Ф. Новікова та ін.; за ред. І.Ф. Гнибіденка, А.М. Колота, В.В. Рогового. — К.: КНЕУ, 2006. — 292 с.
5. Грубов В.М. Європейська колективна безпека в умовах глобалізації: ліберальна парадигма [текст]: [монографія] / В.М. Грубов. — К.: Тов. "ФАДА, ЛТД", 2007. — 554 с.
6. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. — К.: НАДУ, 2010. — 820 с.
7. Смирнова Н.С. Порівняльний аналіз сучасних підходів до визначення поняття демографічної безпеки / Н.С. Смирнова // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. — Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2012. — № 2 (42). — С. 94—101.

8. Проблеми комплектування Збройних Сил України військовослужбовцями служби за контрактом: соціальний аспект аналізу [текст]: [монографія] / кол. авт.: Т.Д. Глушкова, В.В. Єфімова, І.С. Печенюк та ін.; за заг. ред. М.М. Шевченко. — К.: НДЦГПЗСУ, 2007. — 172 с.

9. Спостереження та вимірювання соціальної захищеності населення України: проблеми становлення [текст]: [монографія] / О.Г. Осауленко, О.Ф. Новіков, О.І. Амоша та ін. — К.: Держкомстат. України, 2003. — 439 с.

10. Глобалізація і безпека розвитку [текст]: [монографія] / О.Г. Білорус, Д.Г. Лукяненко та ін.; Керівник авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. — К.: КНЕУ, 2001. — 733 с.

11. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України [текст]: [монографія] / Г.П. Ситник, В.І. Абрамов, О.Г. Бортнікова та ін.; за ред. Г.П. Ситника, В.І. Абрамова. — К.: МАЙСТЕР КНИГ, 2012. — 536 с.

12. Безпека сталого розвитку України: побудова в умовах глобальних викликів [текст]: [монографія] / В.О. Ананьїн, В.В. Горлинський, О.О. Пучков та ін. / за заг. ред. В.О. Ананьїна. — К.: ІСЗЗІ НТУУ "КПІ", 2009. — 271 с.

13. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи [текст]: [монографія] / С.І. Бандур, Т.А. Заяць, В.І. Куценко та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. — Черкаси: Брама-Україна, 2006. — 760 с.

14. Безпека людського розвитку: економіко-теоретичний аналіз [текст]: [монографія] / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, Т.М. Камінська та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.С. Шевченко. — Х.: Право, 2010. — 448 с.

15. Гошовська В.А. Соціальна домінанта національної безпеки: актуальні проблеми / В.А. Гошовська // Стратегічна панорама. — 2003. — № 2. — С. 94—99.

16. Лібанова Е. Людський розвиток: від ідеї до державної стратегії / Е. Лібанова, О. Палій, В. Скуратівський // Вісник УАДУ. — 1996. — № 1. — С. 159—171.

17. Афоніна О. Г. Соціальна безпека: проблеми становлення соціального партнерства в Україні / О. Г. Афоніна // Вісн. НАДУ. — 2011. — № 4. — С. 241—249.

18. Нормативно-правова база в галузі безпеки і оборони України: видання друге, доповнене / А. Гриценко, М. Кожієл, А. Єрмолаєв, Ф. Флурі. — К.: Центр дослідження армії, конверсії та роззброєння, 2012. — 820 с.

19. Наказ Міністерства економіки України "Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України" від 02 березня 2007 року № 60" [Електронний ресурс] / Сайт Парус Інтернет-Консультант. Інформаційно-аналітична система по законодавству України. — Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=03WN62B99B>

20. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки

України" від 29 жовтня 2013 року № 1277": [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. — Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm — дата звернення 07.07.2016

21. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" від 26 травня 2015 року № 287/2015 // Офіційний вісник України. — 2015. — № 43. — С. 14. — Ст. 1353.

22. Норт Д. Насилие и социальные порядки. Концептуальные рамки для интерпретации письменной истории человечества [текст]: [монография] / Д. Норт, Д. Уоллис, Б. Вайнгаст / пер. с англ. Д. Узланера, М. Маркова, Д. Раскова, А. Расковой. — М.: Изд. Института Гайдара, 2011. — 480 с.

References:

1. Vesel's'ka, L. A. (2011), "Mechanisms of regulation of social security in Ukraine", Ph.D. Thesis, Mechanisms of Public Administration, The National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

2. Burekhzon, A. E. Kuznetsova, N.U. Kurhan, M.T. et al. (2010), Sotsial'noye izmereniye yevropeyskoy integratsii [The social dimension of European integration], "Aksiom", Moscow, Russia.

3. Mazaraki, A.A. Korol'chuk, O.P., Mel'nyk, T.M. et al. (2010), Ekonomichna bezpeka Ukrayiny v umovakh hlobal'nykh vyklykiv [The economic security of Ukraine in the context of global challenges], KNTEU, Kyiv, Ukraine.

4. Hnybidenko, I.F. Kolot, A.M. Novikova, O.F. et al. (2006), Sotsial'na bezpeka: teoriya ta ukrayins'ka praktyka [Social Security: Theory and Practice of Ukrainian], KNEU, Kyiv, Ukraine.

5. Hrubov, V.M. (2007), Yevropeys'ka kolektyvna bezpeka v umovakh hlobalizatsiyi: liberal'na paradyhma [European collective security in the context of globalization, the liberal paradigm], Tov. "FADA, LTD", Kyiv, Ukraine.

6. Surmin, Y.P. Bakumenko, V.D. Mykhnenko, A.M. et al. (2010), Entsyklopedychnyy slovnyk z derzhavnoho upravlinnya [Encyclopedic Dictionary of Public Administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

7. Smyrnova, N. S. (2012), "The comparative analysis of modern approaches to the definition of demographic security", Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya, vol. 2, no. 42, pp. 94—101.

8. Shevchenko, M.M. Yefimova, V.V. Pechenyuk, I.S. et al. (2007), Problemy komplektuvannya Zbroynykh Syl Ukrayiny viys'kovosluzhbovtsyamy sluzhby za kontraktom: sotsial'nyy aspekt analizu [Problems of the Armed Forces of Ukraine military contract service: Social impact analysis], NDTSPZSU, Kyiv, Ukraine.

9. Ocaulenko, O. H. Novikov, O. F. Amosha, O. I. et al. (2003), Spoctepzhennya ta vymipyuvannya cotsial'noyi zaxyshchenosti nacelennya Ukpayiny: ppoblemu ctanovlennya [Observation and measurement of social protection Ukraine's population: formation problems], Depzhkomctat Ukpayiny, Kyiv, Ukraine.

10. Bilorus, O.H. Lukyanenko, D.H. et al. (2001), Hlobalizatsiya i bezpeka rozvytku [Globalization and Development Security], KNEU, Kyiv, Ukraine.

11. Sytnyk, H.P. Abramov, V.I. Bortnikova, O.H. et al. (2012), Shlyakhy udoskonalennya systemy derzhavnoho upravlinnya zabezpechenniam natsional'noyi bezpeky Ukrayiny [Ways of improving the system of public administration national security of Ukraine], MAYSTER KNYH, Kyiv, Ukraine.

12. Anan'yin, V.O. Horlyns'kyi, V.V. Puchkov, O.O. et al. (2009), Bezpeka staloho rozvytku Ukrayiny: pobudova v umovakh hlobal'nykh vyklykiv [Safety sustainable development of Ukraine: construction in terms of global challenges], ISZZINTUU "KPI", Kyiv, Ukraine.

13. Bandur, S.I. Zayats', T.A. Kutsenko, V.I. et al. (2006), Sotsial'nyy rozvytok Ukrayiny: suchasni transformatsiyi ta perspektyvy [Social development of Ukraine: modern transformation and prospects], Brama-Ukrayina, Cherkasy, Ukraine.

14. Shevchenko, L.S. Hrytsenko, O.A. Kamins'ka, T.M. et al. (2010), Bezpeka lyuds'koho rozvytku: ekonomiko-teoretychnyy analiz [Safety of human development: economic and theoretical analysis], Pravo, Kharkov, Ukraine.

15. Hoshovc'ka, V. A. (2003), "Social dominant national security: topical problems", Ctpatehichna panopama, vol. 2, pp. 94—99.

16. Libanova, E. Paliy, O. and Ckupativc'kyi, V. (1996), "Human development: from idea to state strategy", Vicnyk UADU, vol. 1, pp. 159—171.

17. Afonina, O. H. (2011), "Social Security: formation problems social partnership in Ukraine", Vicnyk UADU, vol. 4, pp. 241—249.

18. Hrytsenko, A. Kozhyiel, M. Yermolayev, A. and Fluri, F. (2012), Normatyvno-pravova baza v haluzi bezpeky i oborony Ukrayiny: vydannya druhe, dopovnene [The legal framework in the field of security and defense of Ukraine, second edition, supplemented], Tsentri doslidzhennya armiyi, konversiyi ta rozzbroynennya, Kyiv, Ukraine.

19. Ministry of Economy of Ukraine (2007), "On Approval of Order of the methodology for determining the level of economic security of Ukraine", available at: <http://consultant.parus.ua/?doc=03WN62B99B> (Accessed 07 July 2016).

20. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), "On Approval of Order of guidelines for the calculation of economic security of Ukraine", available at: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm (Accessed 07 July 2016).

21. The President of Ukraine (2015), "Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine on May 6, 2015 "On Strategy of National Security of Ukraine", Ofitsijnyy visnyk Prezydenta Ukrainy, vol. 43, p. 1353.

22. Nort, D. Uollys, D. and Vaynhast, B. (2011), Nasiliye i sotsial'nyye poryadki. Kontseptual'nyye ramki dlya interpretatsiy pis'mennoy istorii chelovechestva [Violence and social orders. The conceptual framework for the interpretation of the written history of mankind], Izdatel'stvo Instituta Gaydara, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2016 р.